

Forfatter: Hertz, Henrik

Titel: II

Citation: Hertz, Henrik: "II", i Hertz, Henrik: *Digte fra forskellige Perioder, 1.-4. Deel.*, udg. af Tredie Deel. , 1851-62., s. 250. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hertz11_lev-shoot-workid78136/facsimile.pdf (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Digte fra forskellige Perioder, 1.-4. Deel.

stemt kunne sige, maaskee den Biela'ske, der paa sin Vandring kommer Jordens Bane, men derfor just ikke Jorden, meget nær. Dette var saaledes Tilfælde to Aar efter i October 1832.

Pag. 109. — — — „En Anden,
Der lod en lang og smuk Biographie
Om Mozart“ o. s. v.

G. H. Nissen har skrevet en meget udførlig Biographie af Mozart, med hvis Enke han var gift, og deri blandt andre Besynderligheder givet et Kobberstik af Mozarts Dre. Han var en Tid Censor og som saadan bekendt ved Baggesens polemiske Digt „Nissen, som blev Barneb“.

Pag. 114. „Lacus lucrinus.“

Denne Sø eksisterer formentlig ikke mere. Ved et Jordbælv 1538 blev den næsten ganske tilkastet.

Pag. 118. Angaaende Mindefesten paa det kgl. Theater for Baggesen, see den flyvende Post 1827 Nr. 15; og Nr. 2 og 3 samt Kjøbenhavnsposterne fra samme Tid angaaende Stridighederne i den Anledning.

II.

De fire poetiske Epistler, der udkom Aaret efter Gjengangerbrevene, vare fra Begyndelsen af bestemte

til, i det Mindste i Forbigaaende, at optage andre Brevener end de, Brevene berørte; men dette blev af forskjellige Grunde opgivet, og deres Indhold indskrænket til at belyste nærmere nogle Punkter i de ældre Breve og imøbegaae en og anden Bemærkning, der ved dem var fremkaldt. Efterfølgende Fragment, det Eneste, der blev udført, kan give et lille Begreb om hvad der bl. A. var paatenkt, og hvorledes det kunde indledes. Det slutter sig til den i „Retouren fra Parais“ omtalte Vanskelighed med at faae Brevene befordrede til Jorben. Man vil snart opdage, at dette Fragment ikke søger at ramme nogen bestemt Personlighed, men er i Almindelighed rettet mod Obscurantismen, hvoraf Literaturen dengang stødvís blev truet.

— — — — —
 Paagrund af Foransførte vil man see,
 Hvor vanskeligt det var for mig at snuse
 En eller Anden op, der brattende maafsee
 Tog Breve med fra mig og fra min Muse.

Men endelig en Dag — jeg hvílte just
 Saa lang jeg var mig ud i Skyggen
 Af en Platan og lugted' til mit Kjøkken
 (Forlaae ved Kjøkkenet en Blomsterløst,

Hvis fine Bøgere som Gryder,
 Berede Duft, den Mad, jeg til min Frokost nyder),
 Da hørte jeg med Let en Stoi,
 Der nærmede sig meer og meer, en Munk
 Ved Paradisets søndre Fløi,
 Og endelig en Hvissen og en Munk.
 Og tusind Engleflarer gled
 Forbi mig enten opad eller ned,
 Og Nogle loe og sladdrede, Andre smilte,
 Mens atter Andre saae betænksomt ud;
 Og hist og her et særskilt Bud
 Til Paradisets Centrum ilte.

Da svæved' mig forbi
 En Engel, som jeg elsker fremfor Alle
 Baggrund af et den egent Trylleri,
 Hvorned den blander Skjæntens Honning i
 De Årsørd, der nu og da kan falde;
 En Engel, jeg desaaarsag pleier kalde
 Joddehen Jocus hos de søde Ni.

Stands, lille Ven! jeg raakte, hvad er Grunden
 Til denne Færdsel i Cherubiminden?
 Der er vel aldrig kommen en Poet?
 „Nei!“ svarede min Engel.
 Hvem da? — „Na, hvad, det er en anden Vengel.“ —

Godt nok, men hvem? — „Nu, en Prophet.“ —
 — Prophet? Min Ven, at drive Spot
 Med gamle Folk, det klæder ikke godt.
 „Jeg spotter ingensunde.“ — Men min Gode!
 Propheterfolket er jo reent af Mode.
 Betænk, at Jordens Cleresje
 Maa lyde sund Fornuft og — Politie.
 I vore Tider tvivler jeg, en Pave
 Kan have Lyst til en Prophet at lave.
 — „Du sjeunter!“ svared' Engelen og loe. —
 Men, kjæreste, hvad vil du, jeg skal troe?
 Katholicismens Daarligheder gjælde
 Til Sandsbæst, med Respect at melde.
 For Tid er meget oplyst, veed du jo.
 — „Bliv ikke vred, min Ven! Jeg unbres ikke
 (Gav Engelen til Svær) at du endnu
 Som i dit Levetid med harnlig Hu
 Er ubekjendt med Jordens Hærd og Skifte.
 Men mener du, Fornuft og Politie
 Har Herredømmet over — Sværmeri?
 Behøver man i vore Tider Haven
 For over sundt Begreb at bryde Staven?
 Behøver man at være Catholik
 For at fordømme dem, der granske
 I Bibelen med prøvende Critik?
 Og troer du, det er ikke længer Skik,

Gudsordet under Skin af Gudsfrugt at forbaufte?
Min Ven! der er en baaret Sti
I Menneffernes Sind for Sværmeri.
Det Mageligfte, let Opnaaelige
Var altid — mærk det vell! — det Uforftaaelige.
Juft dette meer end Andet river
En halv uvidende og halv forledt,
Forblindet Stare hen til misforftaaet Iver;
Og Sværmeren bli'er nu en Guds Prophet."

Min Focuf! — brød jeg ud — jeg undres faare
Bed den Alvorlighed, hvormed
Du tager, fom det synes mig, affted.
Fortæl, hvad er det for en jordiff Daare,
Der har berøvet dit Humeur
En ellers altid morgenrød Couleur.

"En hellig Mand — jeg fik til Svar er — kommen
Med tusind Anbefalinger i Kommen
Fra Poul og Peer, fra Læg og Lærd,
Fra næften Alle,
Der ftrige Nama i Berlin og Halle.
Gud veed, om han er alt det Omfryd værd.
En Anbefaling figer, mens den flutter,
At han er rigtig vore Tidens Luther.

En anden mener, Troen, noget lunten,
 Foruden ham var nu aldeles sjunken;
 Og at i al Fald Kirken uden ham
 Bist havde faaet baade Last og Skam.
 Men her blandt os man holder for, at Ingen
 I Gæt og Mæt fibere kan paa Tingen
 Og skjænke hans Altestier fuld Credit;
 Af disse, som du veed, man stufses tidt.
 Det være som det vil, til Doms han føres
 Og stilles for en Ret, hvis klare Syn
 I Løgnens Mørke trænger som et Løn.
 — Vil du ei være hos, naar han forhøres?”

Na jo — jeg svarede — men flig mig kun
 (Thi jeg vil ingenlunde nægte,
 At netop nu min Mund
 Sig spidjer allermeest paa de Rejacte)
 Du holder for, saa mangler Grund og Bund,
 Og at han vanskeligt kan for sig klare?

Jeg — hørtes Engelen at svare —
 Jeg troer ham ikke ret. Han løb mig flos
 Paa Bingerne, da han kom ind til os.
 Du har vel alt lagt Mærke til, atomme,
 Der sige om sig selv, de er' saa fromme,

Kan vise ret et stygt og haardt Gemyt,
Naar de om Næsten fælde Domme —"

Na jo — paa Jorden er det intet Nyt.
— Du mener altsaa nu, at denne Fromme —

"Jeg veed ei ret hvad jeg skal troe.
Om han er ond, om han er god i Grunden,
Maa sagten indtil Videre beroe;
Vist er det, han er meget grov i Munden.
Han siger ligefrem, at man til Guds
Og Kirkenes Væge just skal være stude.
Han raabte høit: Den hele Nede
Af Ogle=Engelen dervede,
Der trodser Gud
Og smitter Zions Tempel,
Dor, Andre til et skrækkeligt Exempel,
Af Jorden ryddes ud, strax ryddes ud!

— — — — —
— — — — —

Nei, troe mig, Kjære! det er aldrig muligt,
At denne Mand, der praler af en Tro,
Som idelig har søgt at undertrykke
Fornuften, Menneskernes bedste Smkke,
Alt nu kan under vore Palmer boe.
En, der vil ikke dømmes, men fordsomme,

Dg mener, at useilbart er hans Ord,
 For ham er muligt Plads paa Eders Jord,
 Men disse hellige Steder maa han rømme.
 See dig omkring! Fra Hvers Midte skyder
 En Klarhed ud, der er bestemt at naae
 Den allermindste Braa;
 Mildt og velgjørende sig bryder
 Enhver af Straalerne, hvis Bragt
 Fra Evighed var Sandheds Bagt.
 Dg lyt til Sangen i Cheruber-Lunden!
 Et himmelsk Chor
 Besynger Frelsen for den falkne Jord,
 En Frelse, der i Kjærlighed har Grunden.
 Barmhjertighed og Fred
 I Hymnen hvæver tykt til Jorden ned.
 Den ubegribeligste Gaade
 Er løst ved den guddommelige Naade.
 Dg saligt hvisker det ved Thronens Fod:
 Vær god, o Menneske! thi Gud er god!"

Saaledes taled' Engelen. Da fuste
 Som milde Lustninger en dæmpet Sang,
 Der efterhaanden steg, indtil den bruste
 Med Millioner Orgelpibers Klang.
 Dg trindtom løb det fra utalte Struber

I Lunden, som vi spævendt forlod:
Lovsyrger Gud, Serapher og Cheruber!
Lovsyrger Gud! thi Gud er god!

Igjennem Oceanet af de Toner,
Der strømmed ud fra Sangens Thor,
Jeg foer
Paa Englands Side til de høie Regioner.
Snar kommen her fornam
Jeg tydeligt af Domsstrumpeten,
At Retten alt var sat af domme ham,
Som Englen kaldte stjernetvis for Propheten.
Paa dennes Arriverende
Besluttede man nemlig strax han kom
At prøve Manden efter Lov og Dom,
Og fandt Retouren af ham saa presserende,
At man til Trods for Jordens Vinterfrost
Befordrer snart ham ned med — Extrapost.

De her omtalte fire Epistler ere stilede til „Grand-
sken **, Naturforskeren ** og Digteren **“. Paa
disse forstodes J. P. Mynster, H. C. Ørsted og J.
L. Heiberg, af hvilke de toende første havde leveret
Anmeldelser af Gjengangerbrevene til Maanedsskrift for

Literatur, den sidste i sin Fjyvende Post for 1830, Nr. 157 skrevet „Kiimbrev til Knud Sjællandsfar i Paradis.“

Pag. 126. — „salig Donaupigen.“

Stuespillet „Das Donauweibchen“ af Hensler blev 1814 om Sommeren givet af et tydsk Stuespillerelskab paa det kgl. Theater, og gjorde megen Lykke, dog især ved Frøfru Walthers Udførelse af Titelrollen. See Overskous „Den danske Stueplads“ 4de Deel Pag. 365.

Pag. 131. „Fremdeles, naar en lille snobsk Krabat“ o. s. v.

Sigter til to Halvark, der af en anonym Forfatter bleve udgivne under Titel „Supplementblade til Kjøbenhavn's fjyvende Post, Nr. 1 og 2“, i samme Format og med samme Bignet som Heibergs nys ophørte Blad, og indeholdt to Epistler fra Knud Sjællandsfar. Da disse kom ud hos Bogtrykker Jørgensen, (der paa Gjengangerbrevenes Titelblad var angivet som Udgiver) fandt jeg mig foranlediget til, i en offentlig Erklæring at fralægge mig Forfattereskat til dem. (Sfr. Heibergs prosaiske Skrifter, 11te Bind Pag. 503.

Pag. 147. „Og sloges Anno 16 med Peer Brøveler.“

Dette Mann havde Baggesen under Feiden givet sin
Antagonist Peder Wegner (H. E. Bøye).

Pag. 156.

„(Critiken) hør mindes vel, det troer jeg, man kan
vente,
At Zens har stundom taget sig en Lunt,
Dg ikke glemt min bekjendte,
Poetiske Chamæleons-Natur.“

Til dette Sted hørte oprindelig nogle Vers, der den-
gang bleve udeladte, men altid kunne gives en Plads
her. De lyde saaledes:

En Diamant skal slibes
I eget Støv, det veed Enhver; —
Min Paradis-Natur, der nu, sit Ophav nær,
Har luttret sig til Diamantens Skær,
Vil aldrig kunne klart begribes,
Hvis ei Critiken først den gælder med
Det Støv, den fordmal klæbed' ved.
Kort, Knudebrevet bliver uforstaaeligt
For Alle, der forglemme, jeg er Knud;
Dg skal jeg vaskes, er det uundgaaeligt,
At jeg maa vaskes i min egen Lur.

Pag. 165 ff. „Naar jeg betragter Knud og Støv“
o. s. v.

Angaaende Gjengangerbrevenes her omtalte og forsvarede Forntheorie er det mig en Fornøielse, nu at kunne citere et Sted af J. L. Heibergs „Grundtræk af Philosophiens Philosophie eller den spekulative Logik“ *), der 1832 blev trykt som Manuscript. Citatet findes Pag. 52—53: „Hertilands har man i den nyere Tid ivrigt disputeret om, hvad der i Poesien skulde betragtes som Hovedsag, enten Materien eller Formen. Herpaa kan man i Korthed svare, at i Poesien og i det Hele i al Køn Kunst finder denne Modsatning aldeles ikke Sted, saa at man ei engang kan sige, at Formen er Hovedsagen, men det man hedde, at den er det Eneste og Alt; thi det Skønne er en Idee, men Ideen hører til Begrebets Verden, og denne er allerede i sig selv Form. — — — Forfatteren af Gjengangerbrevene har, uidentvigt ledet ikke saameget ved Speculation som ved den enhver sand Digter egne Tact for det Rigtige, fremstillet Sagen i dens rette Lys, men derved fremkaldt Indbendinger, som vel især ere grundede i Mangel paa tilstrækkelig udbredt Kundskab til de her omhandlede Categoriers rette Betydning. I hiin Forfatteres Digte, saavelsom i dem, hans andet Seg, Forfatteren

---

*) Optaget i hans posthume Skrifter 1861, 1ste Bind Pag. 111 ff.

til „Amors Geniestreger“ har publiceret *), hedder det snart, at Formen er Alt, snart at Stof og Form ere Eet. Unægteligt, thi Ideen er selv Form, og saaledes er Formen Alt, men i denne Form er Materien bleven til Stof (som er den i Ideens Form ophævede Materie), istedenfor at beholde samme Selvfærdighed, og følgelig ere begge Eet. Naar det nu tillige hedder, at Ideen er det Reelle, som man kan tage og føle paa, og som Alle have Sands for, saa er dette sagt under Forudsætning af den almindelige Forestilling, som etablerer den urimelige Mod sætning mellem Idee og Form, thi saaledes ned sættes Ideen til Materie, som netop formedelst sin Selvfærdighed imod Formen, ikke er Andet end Væsenets Overgang til Phænomen.“

Pag. 175: „Himodig selv formindstende sin Ret.“

Man erindre, at disse fire Breve udkom nogle faa Maaneber efter Anordningen af 28de Mai 1831 om Provindsial=Stænders Indførelse.

---

*) Sigter til Prologen til det nævnte Skuespil, der under Overskrift „Amors Poetik“ er optaget i „Digte fra forskjellige Perioder“ 1ste Deel Pag. 117.

Til Slutning skal jeg meddele nedenstaaende Digt, der er fra Gjengangerbrevenes Tid og blev skrevet for at imødegaae mulige Indvendinger mod deres Anonymitet. Det var oprindelig bestemt til at staae i Spidsen for alle Brevene.

Tourneringen.

„Bevæbnet let font til en Fæst,
Med Spyd og Skjold og høit til Fæst,
Jeg nærmer mig til Skrankens Dør
Og beider om Gehør.

Forkynd, Trompeter, høit med Klang:
Jeg bryder med Enhver en Stang
Alt i den ridderligste Færd
Med Skjold, med Spyd, med Sværd.

Let er mit Sind, men tungt mit Spyd.
Forkynd, Trompeter, høit med Lyd,
Jeg kaster Handsken ud med Lyst
Til Kamp og Vaabendyst.